

Vittnens minnen över tid:

"The matters about which I'm being questioned, Your Honor, are all things I should have included in my long-term memory but which I mistakenly inserted in my short-term memory."

© Sven Å Christianson

Sven Å Christianson
Professor, fil dr, leg psykolog
Psykologiska institutionen
Stockholms universitet

scn@psychology.su.se
psykologi@svenchristianson.se
<http://svenchristianson.se>

Eskilstuna 8 feb 2017

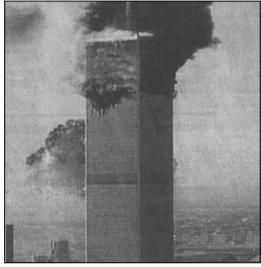
<http://svenchristianson.se>

© Sven Å Christianson

Kan vi lita på våra minnen?

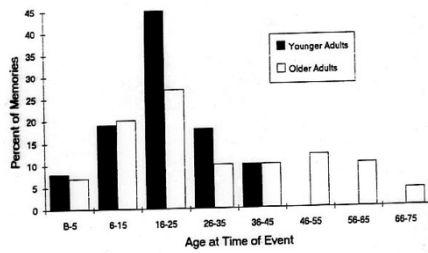
© Sven Å Christianson

9.11

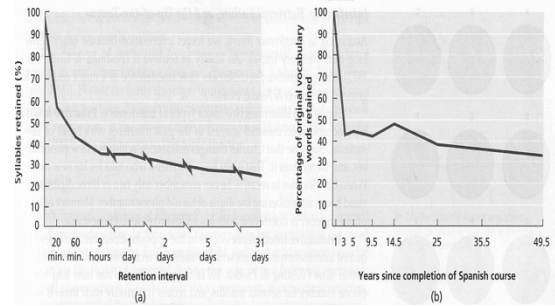
© Sven Å Christianson

Självbibliografiska minnen

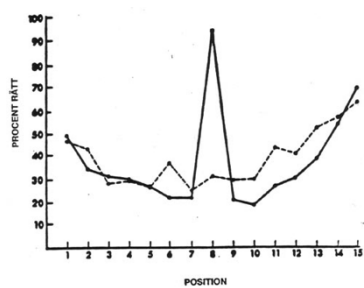
© Sven Å Christianson

Ebbinghaus (1885) "forgetting curve"

© Sven Å Christianson

The Von Restorff effect

Detterman (1975)

© Sven Å Christianson

Viktigt att minnas stressfyllda
och hotfulla händelser!

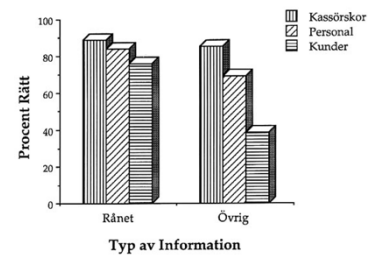
© Sven Å Christianson

De flesta vuxna har tydliga och beständiga minnen av stressfyllda upplevelser såsom:

Vittnen till extremt våld
Vittnen till mord
Vittnen till bankrån
Överlevande från koncentrationsläger
Amerikanska studenter traumatiska minnen
Etc, etc...

© Sven Å Christianson

VITTNENS MINNESBILDER FRÅN POSTRÅN

(Christianson & Hübner, 1996)

© Sven Å Christianson

De flesta barn har tydliga och beständiga minnen av stressfyllda upplevelser såsom:

Medicinska undersökningar
Fysiskt trauma
Kidnapping
Barn som begått dödligt våld
Bevittnat våld i hemmet
Olika trauman
Sexuella övergrepp

© Sven Å Christianson

Barns minnen av domstolsförhandlingar i samband med sexuella övergrepp

”Stress och trauma underlättar för minnet”

Prediktorer för korrekthet:

- 1) Övergreppet det värsta som hänt
- 2) Antal PTSD symptom

Goodman et al (2003, 2005)

© Sven Å Christianson

The Directed Forgetting Effect

	List 1	List 2
R-Group	.72	.68
F-Group	.41	.75

Obs! Vid fri återgivning, ej igenkänning!

© Sven Å Christianson

...men individuella skillnader...

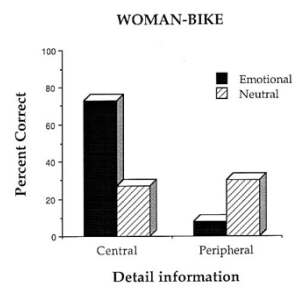

Sambandet mellan starka känslor och människors minnen/glömska varierar för barn och vuxna och för olika händelser

© Sven Å Christianson

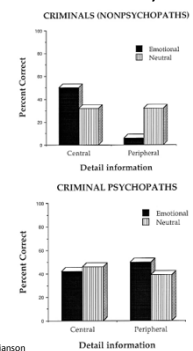
Central vs peripheral details (cf. state variable)

(Christianson & Loftus, 1991; see also Goodman, Hepps & Reed, 1986)

© Sven Å Christianson

Personality disorders - psychopaths vs nonpsychopaths (cf. trait variable)

(Christianson, Forth, Strachan, Hare, Lidberg & Thorell, 1996)

© Sven Å Christianson

Uppmärksamhetsfokus?

- Internt (känslomässig/-personlig information): "Jag kommer aldrig att få återse mina barn igen...."
- Externt (händelserelaterad information) : "Jag minns det metalliska ljudet och en arbetskamrat som...."

© Sven Å Christianson

Externt uppmärksamhetsfokus

"Vapenfokuseringseffekten"

- Tunnelseende?
- Tunnelminne?

© Sven Å Christianson

En variation av minnen som skiljer sig åt beträffande fullständighet och korrekthet

Fullständighet:

Detaljrikt - Få detaljer - Total glömska

Korrekthet:

Anmärkningsvärt korrekt - Centrala detaljer (men ej perifer) - Falska minnen

© Sven Å Christianson

Barn som har bevittnat dödligt våld (andel barn i procent)

	Fragmenterat berättande	Detaljerat berättande
Detaljer före det dödliga våldet	27%	73%
Detaljer om det dödliga våldet i sig	14%	66%
Detaljer om vad offret säger	36%	58%
Detaljer om offrets reaktioner	31%	64%
Detaljer om egna handlingar	27%	73%

(Christianson, Azad, Leander & Selenius, 2012)

© Sven Å Christianson

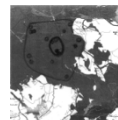
Hur en utsaga värderas som tillförlitlig utifrån avgöranden i Högsta Domstolen 2010

- HovR dömde en man för våldtäkt mot barn och grovt sexuellt utnyttjande av underårig till fängelse i fyra år. Mannen friades i december 2010 i HD, som menade att målsägandes utsaga inte räckte för en fällande dom: "Hans berättelse om övergreppen framstår som påtagligt detaljfattig i jämförelse med hur han berättat om andra förhållanden. Allmänt sett ter sig hans berättelse kortfattad och vag." (B 2937 – 10 sid 5-6, punkt 10).
- När det gällde hur en utsaga ska bedömas, konstaterade HD i domen:
- "Vid bedömningen av utsagan finns det ofta anledning att lägga vikt främst vid sådana faktorer som avser innehållet i berättelsen som sådan, exempelvis i vad mån den är klar, lång, levande, logisk, rik på detaljer, påvisat sanningsenlig i viktiga enskildheter samt fri från felaktigheter, motsägelser, överdrifter, svårförklarliga moment, konstansbrister, dåligt sammanhang eller tvekan i avgörande delar." (B 2937-10, sid 5 punkt 8)

© Sven Å Christianson

Barn som utsatts för fysiska övergrepp av gärningsman okänd för offret: Vad de minns och berättar

- 18 barn har utsatts av samma förövare
- 8 barn intervjuades av polisen (3-10 år)
- Förövaren är okänd för alla barn
- Förövaren kontakter barnen utomhus
- Lockar eller tvingar med sig barnen
- Övergreppen sker i en källare eller i ett skogsparti
- Förövaren fotograferar flera av övergreppen

(Leander, Christianson, & Granhag, *Psychiatry, Psychology and Law*, 2007)

© Sven Å Christianson

Ålder	Före övergr	Sexuella detaljer	Känsliga detaljer	Neutrala detaljer	Efter övergr
3 (F)	4	0	0	0	1
4 (P)	13	4	5	0	8
5 (P)	7	0	1	1	10
5 (F)	20	0	0	7	9
5 (F)	12	0	3	2	5
6 (F)	12	12	11	6	14
9 (F)	18	13	18	7	16
10(F)	26	0	31	14	15
Totalt	112	29	69	37	78

© Sven Å Christianson

Studie: Fysiska sexuella övergrepp (känd - okänd gärningsman)

- Dokumenterade övergrepp
- Upprepade polisförhör
- 27 barn (22 flickor och 5 pojkar)
- M = 10 år (vid förhören)
- R = 5-17 år

Leander, L. (2010). Police interviews with child sexual abuse victims: Patterns of reporting, avoidance and denial. *Child, Abuse & Neglect*, 34, 192-205.

© Sven Å Christianson

Typ av information	Förhörstillfälle		
	Första förhöret	Andra förhöret	Tredje förhöret
Sexuell information	4.50	10.00	10.30
Undvikande/utelämnande*	6.70	4.90	0.70
Förnekande	4.50	2.20	1.60

© Sven Å Christianson

Minnestest

© Sven Å Christianson

Minnen, föreställningar och känslor kodas oftast inte med speciella etiketter som beskriver källan till informationen

© Sven Å Christianson

Vad minns USA:s tidigare president G. W. Bush?

President Bush holds town meeting on December 4, 2001.

Jordan (young boy in the audience): Mr President...how did you feel when you heard about the terrorist attack?

The president: Well, Jordan, you're not going to believe what state I was in when I heard about the terrorist attack. I was in Florida.... And I was sitting outside the classroom waiting to go in, and I saw an airplane hit the tower - the TV was obviously on, and I use[d] to fly my self, and I said, 'There's one terrible pilot.' And I said, 'It must have been a horrible accident.' But I was whisked off there - I didn't have much time to think about it, and I was sitting in the classroom, and Andy Card, my chief who was sitting over here walked in and said, 'A second plane has hit the tower. America's under attack'

Greenberg (2004)

© Sven Å Christianson

*Minnet är utsatt för en konstant påverkan
från olika källor*

Interna (självgenererande)
Externa (utifrån kommande)

Vi minns felaktigt, minns fel person, byter ut eller
utesluter detaljer från ursprungliga händelser eller
skapar falska minnen av hela händelseförlopp

© Sven Å Christianson

Minnen förändras, ofta omedvetet

- Fyller i luckor
- Kunskap & händelser - schematiska minnen
- Söker kausalsamband
- Upprepade tankar, frågor, .i. igenkännande
- Förväntningar
- Omedveten överföring (proaktiv & retroaktiv)
- Källglömska

© Sven Å Christianson

Did the cars **crash**
into each other?

Did the cars **bump**
into each other?

FIGURE 7.27

College students' memory of how fast two cars were moving just before an accident varied significantly depending on how the question was phrased.

© Sven Å Christianson

(Loftus, 1979)

Falska minnen av händelser

Figure 1 | An example of a composite photograph of a hot-air balloon flight. The photograph on the left was used to create a misleading image (right) that could lead the subject to "remember" a hot-air balloon flight as a child even when the experience had never occurred. Reproduced, with permission, from REF. 16 © (2002) Psychonomic Society.

sb236

© Sven Å Christianson

Elizabeth Loftus (Science 2003)

Dubbelt fler falska minnen hos 6-åringar jämfört med 10-åringar

© Sven Å Christianson

Strange et al, 2006

Minnet svek åtalad vin-vd

Den svenska vin- och spritindustrin har åtalats för att ha bedrivit en omfattande kampanj för att förvränga minnet hos konsumenterna. Enligt åklagaren ska vin- och spritföretagen ha använt sig av olika metoder för att skapa en falsk bild av sin verksamhet och sina produkter.

Misstänks för dubbelmord – minns inget

En man misstänks för att ha begått ett dubbelmord. Han har dock ingen minnesförlust och kan därför inte påstå att han inte minns något av det som har hänt.

"Mördade jag min sambo?"

En kvinna som misstänks för att ha mördat sin sambo. Hon har en minnesförlust och påstår att hon inte minns något av det som har hänt.

"Jag minns inte vad som hände"

En man som misstänks för att ha begått ett mord. Han har en minnesförlust och påstår att han inte minns något av det som har hänt.

© Sven Å Christianson

AAKA (AKA)

"Innen rettspsykiatrien opererar man nå också med et nytt 'syndrom' som kallas AKA 'Akut amnesi (hukommelsetap) etter Kontakt med Advokat'"

(Bekken, 2008)

© Sven Å Christianson

Exempel på symptom av extrem karaktär vid simulerad minnesförlust:

- Minns detaljer före och efter det dödliga våldet, men inte något av det dödliga våldet i sig.
- En total minnesförlust: "Mitt minne är som ett svart hål, allt är borta"
- Skarpa gränser: "Från det att jag steg ut ur restaurangen, till jag satt i polisbilen är allt borta".
- Minnesförlusten varierar inom och mellan förhör.
- Ingen återhämtning av minnen.
- Dogmatisk inställning: Det spelar ingen roll om du frågar mig 5, 10 eller fler gånger, jag kommer inte att minnas vad som hände under kvällen".

© Sven Å Christianson

Bättre och sämre sätt för att
bedöma om en berättelse är
tillförlitlig (självupplevd)?

© Sven Å Christianson

Allmän förståelse och bedömning av det som berättas:

- Orden 7 %
- Det sätt som det sägs på 38%
- Ansiktsuttryck 55%

© Sven Å Christianson

”Väklädd och god samhällsställning”

*”...troende, kyrkligt aktiv och
musikintresserad...”*

© Sven Å Christianson

Hur göra?

Undvika genvägar (subjektiva ledtrådar)

Undvika att fokusera på fel aspekter

Undvika snabba beslut

Möjliggöra ett berättande (huvudförhör)

Medvetandegöra ”bias”

Fokusera på mönster

Flera källor

© Sven Å Christianson

Viktigt att förstå människans olika minnessystem för att erhålla och utvärdera information från offer, sidovittnen och gärningsmän i samband med brott.

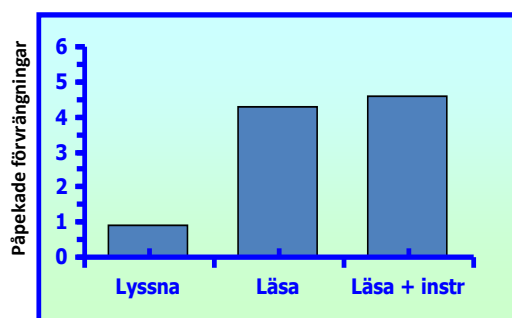
© Sven Å Christianson

Olika minnessystem

- Korttidsminne (arbetsminne)
-
- Långtidsminnessystem:
 - Proceduralt minne (handlingsminnet)
 - Perceptuellt representationssystem (RPS)
 - Semantiskt minne (kunskapsminnet)
 - Episodiskt minne (erfarenhetsminnet)
-
- Explicit minne (medveten framplöckning)
- Implicit minne (omedveten framplöckning)

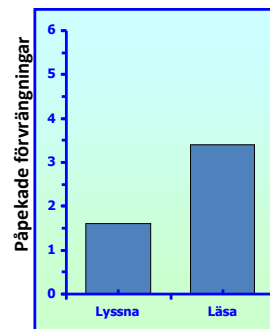
© Sven Å Christianson

Kontroll av förhörprotokoll

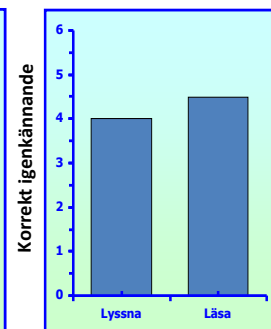
© Sven Å Christianson

Kontroll av förhörprotokoll

© Sven Å Christianson

Ursprunglig minnesbild

Principer:

- Ju större likhet mellan situationen när vi lärde in/upplevde händelsen och situationen när vi ska minnas, desto bättre minnesprestation
- Det finns oftast flera framplökningsvägar till en händelse. Om man inte kommer åt informationen via en väg kan den vara åtkomlig via en annan

© Sven Å Christianson

Den kognitiva intervjun – teknik för att söka minnen:

- Återskapa den inre och yttre miljön
- Återge alla detaljer
- Återge alla händelser från olika perspektiv
- Återge händelseförloppet i varierande ordning

© Sven Å Christianson

Tack för att ni lyssnat!

© Sven Å Christianson